

ปรัชญาการดำเนินชีวิตกับชีวิตวิถีใหม่

Life philosophy with a new way of life

¹พระครูโสภาสราธิคุณ (ชาตรี อาสโภ), ²เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และ³วุฒิชัย อ่ำบำรุง

¹Phrakhru Ophassarathikhun, ²Chetniphath Phithiyanuwat and³Wuttichai Umbamroong

^{1,2,3}วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Buddhasothorn Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: tree.siri11@gmail.com

Received December 6, 2021; Revised December 12, 2021; Accepted December 20, 2021

บทคัดย่อ

บทความ เรื่อง ปรัชญาการดำเนินชีวิตกับชีวิตวิถีใหม่ เป็นบทความวิชาการที่กล่าวถึงปรัชญาในการดำเนินชีวิตผ่านมโนทัศน์ตัวตนของ ฌาคส์ ลากอง (Jacques Lacan) เพื่อให้เข้าใจตนเองดีขึ้น นำไปสู่การมีแนวคิดของชีวิตในทัศนะของปรัชญาการดำเนินชีวิต 5 แนวคิด ได้แก่ ประโยชน์นิยม สุขนิยม ศานตินิยม มนุษยนิยม และศิลปนิยม ซึ่งต้องมีการปรับท่าที (ทัศนคติ) ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตวิถีชีวิตใหม่ที่ได้ส่งเสริมการห้ามบางอย่างไว้จนเป็นปกติ ทำให้เกิดการเว้นระยะห่างทางสังคม การรักษาสุขภาพตนเองและผู้อื่น มนุษย์จะมีรูปแบบชีวิตใหม่ที่เน้นเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลในชีวิตเพื่อให้มีความสุขในสังคมบนหลัก มนุษยนิยม ยอมรับความหลากหลายและความแตกต่างในแนวคิด ความเชื่อ และการสืบทอดทางวัฒนธรรม ทำให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปตามสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ ด้วยรากฐานของความคิดที่ต่างกันเช่นนี้ ผู้คนจึงมีวิถีชีวิตและผลการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันไปตามความคิดหรือโลกทัศน์ของตนเอง แต่การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันในโลกนี้ มิใช่เพียงการอยู่เพื่อให้ตนเองรอด หรือเพียงแสวงหาความสุขตามหลักปรัชญาที่ตนยึดถือ แต่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในการอภิบาลโลกให้อยู่ดีมีสุขและรับผิดชอบสังคมร่วมกันด้วย

คำสำคัญ: ปรัชญา; การดำเนินชีวิต; สังคมวิถีชีวิตใหม่

Abstract

The article on Life philosophy with a new way of life is an academic article that explains the philosophy of self through Jacques Lacan's self-concept, in order to better understand one's self. This led to 5 concepts of life in the viewpoint of life philosophy, namely Utilitarianism, Hedonism, Non-Hedonism, humanism, and artistries, which requires an attitude towards living a new way of life that has promoted the normalization of certain prohibitions

causing social distancing, maintaining the health of oneself and others. Humans will have a new lifestyle emphasis on technology and the Internet, requiring to create balance in life to be happy in society based on humanism that accepts diversity and differences in ideas, beliefs, and cultural inheritance. The behavior is different according to society, culture, politics and economy with the foundation of different ideas like this. Therefore, people have different ways of life and life outcomes, according to their own thoughts or worldviews. But the coexistence of human beings in this world is not just for survival or just the light of happiness, according to the philosophy that they hold, but human beings must unite in the governance of the world for their well-being and happiness together.

Keywords: Philosophy; Living; New Normal Life

บทนำ

มนุษย์เกิดมาพร้อมกับสติปัญญา มีสมรรถภาพที่จะคิด จึงกระทำการคิดเป็นความคิด ความคิดจึงเป็นผลผลิตที่แยกไม่ออกจากความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทำการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งธรรมชาติและเหนือธรรมชาติด้วยความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ได้สร้างเป็นชุดความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ที่ประสานสอดคล้องต้องกันอย่างเป็นระบบ ระบบความเชื่อในสมัยแรกสุดได้กลายเป็นระบบศาสนา กล่าวคือ เป็นระบบคำสอนเพื่อชี้แนะแนวทางการใช้ชีวิตของผู้คน คำสอนตามหลักศาสนาได้ทำให้ความคิดและความเชื่อได้รับการพัฒนาให้สมเหตุสมผลยิ่งขึ้น และใช้ความมีเหตุผลอันเกิดจากความคิดเชิงสาเหตุมาเป็นฐานค้ำประกันความเชื่อของตนว่า เป็นจริงเพื่อสืบทอดต่อมาเป็นแนวความคิดจากรุ่นสู่รุ่น มนุษย์แต่ละคนต่างมีความคิดที่มีเหตุผล สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะความหลากหลายได้ มนุษย์แต่ละคนจึงสร้างแนวคิดหรือโลกทัศน์ในสิ่งต่าง ๆ ขึ้น และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นระบบความรู้ ระบบความรู้เช่นนี้ต่างก็วางอยู่บนระบบความรู้ปรัชญา อันเป็นระบบที่สอนให้มนุษย์สนใจความเป็นจริงทั้งหลาย มนุษย์ได้แบ่งความสนใจออกเป็น 2 โลกทัศน์ คือ ความเป็นจริงของจิตและความเป็นจริงของสสาร โดยความเป็นมนุษย์ดำเนินอยู่บนโลกทัศน์ทั้ง 2 นี้ และมีสิ่งที่สำคัญร่วมกันในการดำรงอยู่ คือ ชีวิต มนุษย์จึงวางระบบเครือข่ายความรู้ต่อชีวิตบนโลกทัศน์ตามชุดความเชื่อของตน เรียกว่า ปรัชญาชีวิต (philosophy of life) ทั้งนี้ ปรัชญาชีวิตเป็นชุดของแนวคิดต่อการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างให้มนุษย์ยึดถือสร้างเป็นปทัสถาน (norms) ของชีวิต และขยายเป็นปทัสถานของสังคม ทั้งยังมีการนำคุณค่านี้มาปรับปรุงพฤติกรรมความประพฤติของมนุษย์ผ่านกลไกปัญญา เป็นทัศนคติและพื้นฐานความเชื่อของมนุษย์ หากแต่มนุษย์แต่ละคนก็ยังคงแตกต่างกัน ทำให้ปรัชญาต่าง ๆ ดำรงอยู่ได้เช่นกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ว่าจะเลือกปรัชญาแบบไหน เพื่อนำไปปรับใช้กับชีวิตของตนตามหลักปรัชญาชีวิตของแต่ละคน และถือว่าเป็นทิศทางของชีวิตเช่นกัน ทั้งยังทำให้คนในแต่ละคนมีทัศนคติต่อโลก และชีวิตในด้านต่าง ๆ มากมาย (วิทย์ วิศทเวทย์, 2543)

ปรัชญากับมโนทัศน์ตัวตน

คำว่าปรัชญาเป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ความรู้ และคำว่าปรัชญานี้นำมาใช้เป็นชื่อของวิชาประเภทหนึ่ง ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า Philosophy แปลว่า ความรักในความรู้ วิชาปรัชญา คือ วิชาที่ว่าด้วยความคิดเห็นในปัญหาต่าง ๆ ที่ทุกคนยังสงสัยและปรารถนาที่จะรู้ร่วมกัน ดังนั้น ปรัชญา คือ ความคิดเห็นของแต่ละคนแต่ละกลุ่มที่ยังไม่มีการพิสูจน์ หรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ เมื่อยังพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นจริงอย่างนั้นหรือไม่ วิชานี้จึงเป็นปรัชญาอยู่ต่อไป (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2532)

อย่างไรก็ตาม กิรติ บุญเจือ ได้มองว่า ปรัชญา คือ ความพยายามของปัญญาที่จะเข้าใจตัวเองอย่างมีความสุข มีอยู่ 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกสนใจอยากรู้ว่าในบรรดาความรู้ภายนอกตัวเอวอนั้น อะไรมีอยู่จริง และตัวเองมั่นใจได้ว่ามีอยู่จริง เมื่อมั่นใจได้ก็มีความสุข ขั้นตอนหลังสนใจอยากรู้ว่า มั่นใจได้เพราะเกณฑ์ใด เมื่อเชื่อเกณฑ์ใดก็มีความสุขตามเกณฑ์นั้น (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2560)

จากทั้ง 2 แนวคิด ปรัชญาจึงเป็นความพยายามที่จะเรียนรู้ทุกอย่างของมนุษย์โดยเฉพาะโลกและชีวิต ยิ่งโลกและชีวิตลึกลับมากเท่าไร ผู้มีหัวใจแห่งปรัชญา คือ ความอยากรู้ อยากรู้เรียน อยากรู้อรรถ อยากรู้จะกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ จะพยายามเรียนรู้มากขึ้นเท่านั้น เป็นที่ตกลงกันว่านักปรัชญาเป็นผู้บุกเบิกทางปัญญา เมื่อค้นพบอะไรใหม่ก็พัฒนาเนื้อหาความรู้จนเป็นวิชา แล้วส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นทำการวิจัยต่อไป ในกระบวนการระดับปรัชญาอันถือว่า เป็นกิจกรรมของการคิด (activity of thought) เริ่มจากมนุษย์มีความสงสัยจึงถามคำถามและคิดคำตอบอย่างมีเหตุผล เรียกว่า philosophical feeling เมื่อพบคำตอบที่น่าพอใจจากการแลกเปลี่ยนความรู้ก็ตกผลึกเป็นความรู้ เมื่อปัญญากระทำการเช่นนี้ จึงเรียกว่า การคิดเชิงปรัชญา เมื่อคิดอย่างปรัชญา ก็จะมีปัญญาคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณในปัญหาต่าง ๆ เกิดเป็นโลกทัศน์ (world view) ของแต่ละบุคคล ปรัชญาตะวันตกและตะวันออกที่ได้แบ่งกันนั้น แท้จริงก็เป็นเพียงการรวบรวมโลกทัศน์ตามแนวคิดปรัชญาของผู้คนเท่านั้น เมื่อรู้จักคิดถึงโลก มนุษย์จึงสนใจชีวิตของตน มนุษย์แต่ละคนจึงมีมโนทัศน์ตัวตน (self-concept) จากปรัชญาที่ตนเลือกไว้ ผู้ที่มีสติสำนึกสูง (higher consciousness) จะบันทึกจดจำได้ดีกว่าจัดระเบียบความคิดและความรู้ได้ดีกว่า ในขณะที่คนที่สติสำนึกต่ำ (lower consciousness) จะกลายเป็นคนที่วิตกกังวลที่จะคิดวนอยู่กับปัญหา ไม่อาจนำความรู้ที่มีมาใช้ประโยชน์ได้ ยิ่งวิตกกังวลยิ่งขาดระเบียบความคิดมากขึ้นไปเรื่อย ๆ ฌาคส์ ลากอง (Jacques Lacan) มองว่ามนุษย์เป็นเพียงภาษาขณะที่บรรจุความว่างเปล่า (nothingness) มนุษย์ต้องผ่านกระบวนการทำให้เป็นมนุษย์ เริ่มจากมีจินตนาการ จึงมีนิสัยเพื่อฝัน ชอบคิดเข้าข้างตัวเอง และตัดสินอะไรจากภายนอก จากนั้นก็เรียนรู้บทบาททางสังคม จึงเข้าสู่กระบวนการเป็นเด็กดี เป็นคนดี รู้จักอ้างอิงเหตุผล กฎหมาย และศีลธรรม แล้วจึงย้อนมาดูใจตนเอง จึงเป็นได้ทั้งคนอารมณ์อ่อนไหว ชอบหมกมุ่นอยู่กับอารมณ์และความรู้สึกของตัวเอง ตีอรั้น เก็บตัว หรือไม่ก็ก้าวร้าว หลงตัวเอง บ้าอำนาจ เห็นแก่ตัว และไม่เคयरใครเลย ตัวตนของมนุษย์ทั้ง 2 ด้านนั้น แท้จริงคือ ความเป็นลบ (negativity) ที่ซ่อนลึกอยู่ในจิต และมนุษย์แสดงอัตลักษณ์ออกมาโดยการเลียนแบบจากภาพของสิ่งอื่นที่เขาชื่นชม (icon) หรือผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพราะในทุกการกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากการถูกกระทำของสังคม กฎเกณฑ์ อุดมคติ ค่านิยม วาทกรรม มนุษย์จึงมีจินตภาพของตัวตน (self-image) ที่เป็นตัวตนในอุดมคติ (ideal ego) ทั้งนี้ มนุษย์ได้ดำเนินการพัฒนาตัวตนใน 2 ทางตรงกันข้ามกัน (binary

opposition) คือ (1) การคงสภาพเป็นตัวเองไว้ให้มากที่สุด และ (2) การทำให้สูงส่งเป็นตัวเองในอุดมคติให้มากที่สุด ตัวตนนี้มีความเป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อย ๆ ตามกรอบมโนทัศน์ที่เปลี่ยนไป (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2560)

ความสำคัญของปรัชญาต่อการดำเนินชีวิต

ด้วยความที่ตัวตนของมนุษย์มีความเปลี่ยนแปลง มนุษย์จึงศึกษาเรียนรู้เพื่อที่จะแสดงคุณค่าในตนเอง นั่นย่อมจะต้องพิจารณาผ่านคุณค่าของชีวิต หากเป็นเพียงมนุษย์ธรรมดาในสังคมย่อมถูกจำกัดอยู่ในอคติของสามัญสำนึก แต่เมื่อรู้ถึงปรัชญาชีวิต ปรัชญาจะช่วยให้มนุษย์มองเห็นปัญหารอบตัวได้ดีขึ้น ทำให้แต่ละคนกำหนดแนวทางในการใช้ชีวิตของตนเอง และเป็นส่วนสำคัญของปรัชญาที่จะทำหน้าที่ในการชี้แนะถึงระบบคุณค่าของชีวิตเพื่อให้แต่ละคนตั้งเป้าหมายของตนเองเพื่อกระตุ้นให้ตนก้าวไปสู่เป้าหมายนั้นได้ตามความเป็นจริง อิทธิพลของปรัชญาต่อการดำรงชีวิตของบุคคลจึงมีอยู่หลายระดับ เช่น ช่วยสร้างโลกทัศน์ที่สมบูรณ์สำหรับมนุษย์ไปสู่การมองโลกและชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ช่วยในการวิเคราะห์ภาษาเพื่อสร้างคำอธิบายให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และสร้างพลังสร้างสรรค์ให้มนุษย์แสวงหาคูณค่าในชีวิต

ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาในการดำเนินชีวิตกับหลักธรรมทางศาสนา

ความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญากับศาสนานั้น ต้องพิจารณาความหมายของ “ศาสนา” คำว่า ศาสนา เป็นภาษาบาลี แปลว่า คำสอน ตรงกับคำว่า ศาสตร์ ในภาษาสันสกฤต ซึ่งก็แปลว่า “คำสอน” เช่นเดียวกัน ฉะนั้น เมื่อรวมคำว่า ศาสนากับชื่อของผู้เป็นศาสดา จึงมีความหมายว่า เป็นคำสอนของผู้นั้น เช่น พุทธกับศาสนา ก็หมายถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า คริสต์กับศาสนา ก็หมายถึงคำสอนของพระคริสต์ เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับศาสนาจึงจำเป็นต้องพิจารณาจุดกำเนิดและหน้าที่ของปรัชญาและศาสนา อันได้แก่

1. เมื่อมนุษย์มีปัญหาคิดและสร้างความรู้จึงเกิดการถ่ายทอดสอนสั่ง สิ่งถ่ายทอด คือ คำสอน คำสอนนั้นเป็นความรู้ปรัชญาในตัวเองอยู่แล้ว
2. หน้าที่ของศาสนา คือ แนวทางในการให้คำตอบแก่ชีวิต กล่าวคือ การแก้ปัญหาชีวิตหรือการปฏิบัติเพื่อความสุขของชีวิต สำหรับหน้าที่ของปรัชญานั้นคือ การขจัดความสงสัยในชีวิตเพื่อที่จะได้มั่นใจในสิ่งที่ได้กระทำอยู่

ปรัชญาและศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของมนุษย์ ศาสนาแสดงเป้าหมายของชีวิต และโลกทัศน์เชิงปรัชญากำหนดทิศทางของชีวิต ดังเช่น เรือแล่นอยู่ในทะเล พิจารณาได้ว่ามี 2 ปัจจัยที่ช่วยอธิบาย “การเดินเรือ” ของเรือลำนี้ ได้แก่ (1) เครื่องยนต์ที่ช่วยให้เคลื่อนที่ได้ (2) ปลายทางที่เรือจะแล่นต่อไป หากไม่มีปัจจัยทั้งสองนี้ การแล่นเรือก็คงไม่เกิดขึ้น ชีวิตมนุษย์ก็เป็นเช่นเดียวกันกับการเดินเรือนี้ ในการเดินทางของชีวิต ความรู้ของมนุษย์ก็เหมือนเครื่องยนต์ แต่สิ่งที่กำหนดทิศทางของชีวิตก็คือ โลกทัศน์ โดยมีศาสนาเป็นเป้าหมายสูงสุด เป็นตัวชี้นำทิศทางที่เป็นแรงผลักดันเบื้องหลัง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ไม่มีมนุษย์คนใดที่ปราศจากปรัชญาหรือโลกทัศน์ในการเดินทางของชีวิต โดยพิจารณาประเด็นสำคัญ 2 ประเด็นดังนี้ (สมภาร พรหมทา, 2546) คือ แนวคิดของชีวิตในทัศนะของปรัชญาการดำเนินชีวิตและผลการดำเนินชีวิตตามปรัชญาและแนวคิดของชีวิตนั้น

ปรัชญาการดำเนินชีวิต

มนุษย์ที่อยู่กันเป็นสังคม มีการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจนี้ คนบางคนมีการใช้ชีวิตเรียบง่ายและมีความสุข คนบางคนใช้ชีวิตแบบมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ก็มีความสุขดีตามฐานะ แต่บางคนใช้ชีวิตหรูหรา ฟุ้งเฟ้อ มีความเห็นแก่ตนเองมากกว่าที่จะเห็นแก่ประโยชน์สังคมส่วนรวม แต่กลับไม่มีความสุข บางคนดำเนินชีวิตอย่างประมาท สับสนในตัวเอง บอกตัวเองไม่ได้ว่า ชีวิตนี้ต้องการอะไรกันแน่ คนบางคนปล่อยชีวิตไปตามความอยาก ความต้องการที่ไม่มีขอบเขต ดำเนินชีวิตอยู่ได้อำนาจสั่งการของตัณหาหรือความอยากสิ่งบำรุงบำเรอ ประนเปรอทางวัตถุ เป็นไปเพื่อการทำลายตัวเอง และสังคมมากกว่าการสร้างสรรสิ่งดีมีคุณค่าให้กับตนเองและสังคมส่วนรวม ดังนั้น การที่คนคนหนึ่งหรือสังคมหนึ่งเลือกที่จะใช้ชีวิตอย่างที่ตนเองเลือกจึงขึ้นอยู่กับว่า คนคนนั้นมีโลกทัศน์ต่อชีวิตอย่างไร เมื่อมีโลกทัศน์ต่อชีวิตอย่างไรก็มักจะดำเนินชีวิตตามนั้น และผลที่จะได้รับอันเป็นจุดหมายปลายทางชีวิตก็จะได้ผลตามที่ตนมีความเชื่อหรือโลกทัศน์นั่นเอง แม้ว่าจุดหมายปลายทางสุดท้ายของมนุษย์ คือ ความสุข (Happiness) แต่ความสุขที่ได้มาก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ทศศคติ และการปฏิบัติต่อทศศคนั้นว่าเป็นอย่างไร ฉะนั้น การจะดำเนินชีวิตให้เกิดผลดีต้องมีจุดหมายปลายทาง หรือที่เรียกว่า อุดมคติของชีวิต ในที่นี้จะนำเสนอรูปแบบของอุดมคติหรือปรัชญาการดำรงชีวิตที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพิจารณาเรียนรู้ ดังตัวอย่างแนวคิดหลัก ๆ ดังนี้

1. แนวคิดแบบประโยชน์นิยม
2. แนวคิดแบบสุขนิยม
3. แนวคิดแบบศานตินิยม
4. แนวคิดแบบมนุษยนิยม
5. แนวคิดแบบศิลปนิยม

แนวคิดแบบประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

หลักการของแนวคิดประโยชน์นิยมเสนอโดย เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) เรียกว่า แนวคิดประโยชน์นิยมเชิงกระทำ (Act-Utilitarianism) มีแนวคิดว่าการกระทำที่จะถือว่าถูกได้นั้น จะต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขแก่มหาชน ความผิดของการกระทำอยู่ที่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่มหาชน โดยการพิจารณาความสุขนั้น พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำในแต่ละครั้ง การกระทำโดยตัวมันเองไม่ได้ ดี ชั่ว ถูก ผิด แต่ขึ้นอยู่กับว่า มันจะก่อให้เกิดประโยชน์แค่ไหน และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) เรียกว่า แนวคิดประโยชน์นิยมเชิงกฎ (Rule -Utilitarianism) โดยมีแนวคิดแย้งว่า สำหรับความสุขแล้วไม่มีอะไรที่แน่นอนตายตัว กฎเกณฑ์ทุกอย่างมีไว้เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับมหาชน ไม่ต้องพิจารณาการกระทำในแต่ละครั้ง แต่ให้พิจารณาว่า ถ้าทุกคนกระทำเหมือนกันประโยชน์สุขจะเกิดขึ้นอย่างมาก แม้กฎหมายมีไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อมหาชน แต่ถ้าจำเป็นต้องช่วยเหลือชีวิตคน บางครั้งก็ต้องยอมละเมิดกฎหมาย โดยสรุปแนวคิดนี้เห็นว่า สิ่งใดมีประโยชน์ต่อความสุขมากกว่ากันที่ถือว่าเป็นของดี และควรชื่นชมยินดีเป็นค่านิยมของมนุษย์เหนือสิ่งอื่น ขึ้นอยู่กับว่า มันนำไปสู่ความสุขอย่างไร ไม่มีอะไรมีค่าในตัวเองนอกจากความสุข ดังนั้น การตัดสินว่า อะไรดีหรือไม่ดี ไม่ควรมองว่า ถูกหรือผิด ความสุขจะต้องตัดสินจากประโยชน์ คำว่า ประโยชน์ในที่นี้หมายถึง “ผลประโยชน์” ไม่ใช่เพียงประโยชน์ของตนเองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประโยชน์ของส่วนรวมด้วย สิ่งนี้

ควรทำ คือ สิ่งที่น่าประโยชน์สูงสุดมาสู่คนจำนวนมากที่สุด เมื่อคำนวณสิ่งที่เป็นประโยชน์มากกว่า ต้องคำนึงถึงทั้งโทษและผลประโยชน์ร่วมกัน หากการกระทำให้ประโยชน์สูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ผลที่ตามมาของการกระทำนั้นย่อมถูกและดี

ผลการดำเนินชีวิตตามปรัชญาและแนวคิดประโยชน์นิยม วิธีชีวิตของคนที่ยึดแนวทางนี้ คือ บุคคลที่อุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นให้มากที่สุด ผลของการกระทำมีค่ามากกว่าวิธีการ ผู้ได้ประโยชน์สามารถใช้วิธีการอะไรก็ได้หากผลที่ได้จะเป็นประโยชน์กับคนจำนวนมาก ในทางกลับกัน ผลประโยชน์ของหลายคนอาจผิดศีลธรรมและจริยธรรม เพราะไม่ได้มาจากวิธีการที่ถูกต้อง ดังเช่น ผู้มีอำนาจมักจะเสนอผลประโยชน์แก่ประชาชนจำนวนมากผ่านประชานิยม โดยผู้คนก็มองว่าเป็นสิ่งดี แต่แท้ที่จริงแล้ว เป็นกระบวนการรักษาอำนาจของตนเท่านั้น

แนวคิดแบบสุขนิยม (Hedonism)

หลักการของแนวคิดสุขนิยมนี้ คือ การมุ่งแสวงหาความสุข (pleasure) ให้แก่ตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ Pleasure is the primary and most important intrinsic good (for its own sake) ความสุขของตนเองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าความสุขของคนอื่น เพราะไม่มีความสุขใดจะมีคุณค่าและประเสริฐยิ่งไปกว่าความสุขส่วนตัว ถ้าจะทำเพื่อผู้อื่นบ้าง ก็คำนวณแล้วว่า จะมีผลตอบแทนที่จะกลับมาแก่ตนเองด้วย จะไม่มีการลงทุนแบบสูญเปล่า นักปรัชญาคนสำคัญของสำนักนี้ คือ โปรทาгорัส (Protagoras) มองว่า ย่อมเป็นการไร้สาระที่จะคิดคำนวณความพึงพอใจในอนาคตเพื่อให้สมดุลกับความเจ็บปวดในชีวิต ศิลปะในการใช้ชีวิต คือ การใช้ชีวิตที่เต็มไปด้วยความสุข สนุกสนาน เท่าที่เป็นไปได้ในทุกขณะ แต่การใช้ชีวิตก็ยังคงต้องเป็นไปตามแนวทางของเหตุผล (guidance of reason) และมีการควบคุมตนเอง (self-control) เพื่อที่จะจำกัดความสุขเพื่อที่จะลดความเจ็บปวดลงให้น้อยที่สุดด้วย อาริสติปปัส (Aristippus) แห่งสำนักไซเรนนิค (Cyrenaicism) เป็นศิษย์ของโสกราตีส มีคำสอนว่า ความสุขทางกายเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ความสุขเหล่านี้จบในตัวเองและไม่เป็นวิธีนำไปสู่สิ่งอื่นอีก เพราะเขาไม่เชื่อว่า มนุษย์มีวิญญาณ จึงสรุปได้ว่า มนุษย์แสวงหาความสุข และการกระทำที่มีคุณค่าทางจริยธรรมเป็นวิธีให้ได้มาซึ่งความสุข ดังนั้น อะไรที่ทำแล้วไม่สุข จึงไม่ใช่จริยธรรมของรตินิยมนั่นเอง สำนักไซเรนนิคล่มสลาย เมื่อเกิดลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism) มาแทน โดยนักปรัชญา คือ เอพิคิวรัส (Epicurus) สอนว่า สิ่งดีสูงสุด คือ การแสวงหาความสุขอย่างปานกลางและยั่งยืน ความสุขเป็นเพียงความดีภายใน การไม่มีความเจ็บปวด คือ ความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุด จึงสนับสนุนชีวิตที่เรียบง่าย ความสุขสูงสุดที่ได้รับผ่านความรู้ มิตรภาพและการมีชีวิตที่ดี และการควบคุมตนเองนั้น ได้รับการยอมรับมากที่สุด

ผลการดำเนินชีวิตตามปรัชญาและแนวคิดสุขนิยม วิธีการดำเนินชีวิตของผู้ที่ยึดมั่นในสุขนิยม คือ การเน้นความสุขทางกายด้วยการบำรุงเลี้ยงเป็นแนวคิดหลักที่ว่า ความสุขที่สัมผัสได้ คือ ความปรารถนาสูงสุดเพื่อความสุขทางใจ คนกลุ่มนี้มักจะไข่มั่น ชีวิตที่มันเมออย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียจะเกิดแก่ตนเองและสังคมส่วนรวมก็ตาม อันตรายกว่าการเอาไรต์เอาเปรียบ เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ทุกการกระทำของมนุษย์ก็เพื่อประโยชน์ของตนเอง การให้ประโยชน์แก่ผู้อื่นเป็นเพียงการลงทุนที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองเท่านั้น แต่ความสุขมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับทางเลือกของเองว่า ต้องการชีวิตแบบไหน

แนวคิดแบบศานตินิยม (Non-Hedonism)

หลักการของแนวคิดสำนักนี้คือความสุขไม่ใช่สุดยอดปรารถนาของมนุษย์เพราะถ้ามนุษย์หลงมัวเมาแต่เฉพาะความสุข ชีวิตมนุษย์ก็ไม่มีค่าอะไร ดังนั้น สิ่งที่มีค่าสำหรับชีวิตมนุษย์มิได้อยู่ที่ความสุขจากวัตถุภายนอกแต่อยู่ที่ความสงบของจิตหรือวิญญาณภายใน ค่าของชีวิตอยู่ที่ว่าจิตได้ลิ้มรสอะไรบางอย่าง มิใช่ที่ร่างกายหรือรูปธรรมภายนอกแต่อยู่ที่จิตได้สัมผัสกับความสงบภายใน บางทีเรียกแนวคิดแบบศานตินิยมว่า อสุขนิยม เพราะไม่ถือว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุด แต่ยังมีสิ่งอื่นที่มีค่ายิ่งกว่า ในขณะเดียวกัน แนวคิดแบบศานตินิยมก็ยังสามารถแยกออกได้อีก 2 ประเภท คือ ปัญญานิยม (Rationalism) กับวิมุตตินิยม (Salvationism) (1) ปัญญานิยม มีหลักการว่าการมีความรู้และความเข้าใจในสังขารธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์ ความรู้มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการแสวงหาความสุขอย่างเดียว แต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในตัวเอง เพราะความรู้เป็นสารัตถะที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ ปัญญาหรือความรู้เท่านั้นที่จะทำให้มนุษย์เข้าถึงความจริงความดีได้นักปรัชญาคนสำคัญ ได้แก่ โสกราตีส เพลโต และอาริสโตเติล ล้วนสนับสนุนให้มนุษย์แสวงหาปัญญาหรือความรู้ เพราะปัญญาหรือความรู้นี้จะทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบใดในที่สุด เน้นการใช้ปัญญาไตร่ตรองการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้เลือกประพฤติดีและมีความสุขในชีวิตได้อย่างปกติ (2) วิมุตตินิยม มีหลักการว่า ความสงบของจิตที่ปราศจากทั้งความสุขและความทุกข์เป็นสิ่งที่มนุษย์ควรแสวงหาความสงบของจิตที่หลุดพ้นจะมีได้ก็ต้องละความอยากและกิเลสตนเอง ชีวิตที่มีคุณค่าและประเสริฐ ได้แก่ การมีชีวิตอยู่เหนืออารมณ์ เพราะชีวิตที่อยู่ด้วยอารมณ์เป็นชีวิตที่มีแต่ความทุกข์หากมนุษย์ต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์เพื่อเข้าถึงวิมุตติแล้ว มนุษย์จำต้องละและสลัดความทุกข์ให้หมดสิ้น พวกวิมุตตินิยมถือว่า ความสุขและความทุกข์เป็นเสมือนเหรียญเดียวกัน แต่มีสองด้าน ต้องมาควบคู่กันเสมอไม่มีใครมีความสุขโดยส่วนเดียวหรือทุกข์เพียงอย่างเดียว ฉะนั้น ความสุขจึงมิใช่เกิดจากการได้สนองความอยากเพียงอย่างเดียวแต่เกิดจากการได้ละความอยากอีกส่วนหนึ่งด้วย มีลัทธิสำคัญได้แก่ ลัทธิชินิก (Cynicism) เป็นกลุ่มที่เห็นว่าคุณค่าอันแท้จริงของชีวิตอยู่ที่การดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ ตามวิถีแห่งคุณธรรม เน้นการใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่สะสม นักปรัชญาคนสำคัญ คือ แอนติสเทนีส (Antisthenes) ลูกศิษย์ของโสกราตีส เน้นการใช้ชีวิตลดละความอยากเพื่อการมีคุณธรรม ไดโอเจเนส (Diogenes) พัฒนามาเป็นการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของการปฏิบัติ เขาเชื่อว่า ถ้าละทั้งความต้องการก็จะไม่ถูกลวงจากมายาต่าง ๆ และลัทธิสโตอิก (Stoicism) สนใจความดีและความสงบทางจิตจากการใช้ชีวิตตามคุณธรรม เน้นการใช้ชีวิตเรียบง่าย นักปรัชญาคนสำคัญ คือ เซโน (Zeno) เน้นว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ การกระทำของมนุษย์จึงควรมีเหตุผลที่สอดคล้องตามธรรมชาติ มนุษย์สามารถใช้สติปัญญาเข้าใจเหตุผลของธรรมชาติได้ แต่มนุษย์ก็ไม่สามารถจะควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ อะไรจะเกิด มันก็ต้องเกิด ถ้าเราไปฝืนธรรมชาติ หรือพยายามจะเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ ก็จะทำให้เราเป็นทุกข์ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในตัวมันเองไม่ดี ไม่ชั่ว (things indifferent) ความดี – ชั่ว จึงอยู่ที่ตัวเราต่างหาก ผู้อื่นจะมาทำอะไรแก่เราไม่ได้เลย การเป็นอยู่อย่างเข้าใจชีวิตของตนเองให้รักสงบ แต่ก็ไม่ได้หมายถึงการไม่รับผิดชอบต่อสังคมหรือการหนีไปจากสังคม ความสงบใจมีค่ามากกว่าความสุขที่เกิดจากการได้สนองความอยาก ชิเซโร (Cicero) สอนว่า วิถีหาความพอใจมี 2 วิธี คือ พยายามหาสิ่งที่ไม่ให้เพิ่มปริมาณขึ้นอีกกับสิ่งที่ต้องการลง ส่งเสริมความอดทนเมื่อพบกับความยากลำบาก ความอดกลั้นเมื่อพบกับสิ่งเย้ายวนใจ ความยุติธรรมเมื่อสมาคมกับผู้อื่น มีคำกล่าวของวิมุตตินิยมว่า ถ้าท่านชนะตนเองได้ท่านจะชนะโลกทั้งโลกทีเดียว

ผลการดำเนินชีวิตตามปรัชญาและแนวคิดศานตินิยัม คำสอนทางศาสนายังมีคำสอนแบบเสรีนิยม เช่น ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามที่สอนมนุษย์ หนีจากโลกนี้ไปรวมตัวกับพระเจ้า พระพุทธศาสนาสอนเรื่อง อนัตตา ไม่ยึดถือสิ่งใดเป็นของตนอย่างถาวร เพราะจะเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ทั้งปวง เช่น ความสงบทางจิตใจ หรือจิตวิญญาน การให้ความสำคัญกับชีวิตด้านปัญญา การไปถึงรากเหง้าของความเหงาและการแสวงหาความจริงของชีวิตนั้นมีค่ามากกว่าการสนองความต้องการทางกายภาพที่เฉพาะเจาะจง บางทีความสุขที่แท้จริงคือ ความพอใจแบบพอเพียง ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่แสวงหาความสุขทางกายเท่านั้น ศีลธรรมเป็นสิ่งสำคัญมากต่อชีวิต เช่น ความอดทนอดกลั้น ความเมตตากรุณา การเสียสละ เป็นต้น (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2532)

แนวคิดแบบมนุษยนิยม (Humanism)

หลักการของมนุษยนิยมมองผ่านทวินิยม นั่นคือ ความเป็นจริงของโลกมี 2 ด้าน ทั้งสสารและจิต แต่จิตไม่เป็นอมตะและแยกออกจากร่างกายอย่างอิสระ จิตใจเป็นเพียงหนึ่งในธรรมชาติของมนุษย์เช่นเดียวกับร่างกาย ดังนั้นความต้องการของร่างกายและจิตใจจึงควรมีความสมดุล จึงให้ความสำคัญเท่าเทียมกัน นั่นคือตอบสนองความต้องการของร่างกายและจิตใจได้เป็นอย่างดี เพราะเชื่อว่า มนุษย์มีทั้งร่างกายและจิตใจ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างบริบูรณ์ คือ ผู้ที่พอใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างกลมกลืน ไม่ขัดแย้ง คือ ชีวิตที่สมดุลที่สุด นักปรัชญาสำคัญ คือ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ได้เสนอหลักจิตวิทยาในมุมมององค์รวม (holistic approach) เกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ (human existence) เชื่อว่า แรงจูงใจนั้นจะต้องเกิดจากความต้องการของมนุษย์ จึงเน้นการเคารพในความต้องการของแต่ละคนเพราะเป็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ และได้ทำการจำแนกลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น โดยแบ่งรูปแบบความต้องการไว้เป็น 3 ด้าน คือ (1) ความต้องการที่ต้องการอยู่เสมอและไม่มีวันสิ้นสุด เป็นความต้องการที่เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วยังมีความต้องการนั้นต่อไป เช่น ความต้องการในปัจจุบันที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (2) ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง จะเป็นสิ่งที่ส่งผลอย่างมากต่อแรงจูงใจและมีแนวโน้มที่จะสร้างให้เกิดพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายนั้น (3) ความต้องการมีลำดับของความสำคัญแตกต่างกัน ความต้องการมีหลายด้าน บุคคลมีการแบ่งระดับความสำคัญ ความเร่งด่วนต่อชีวิตแตกต่างกันไป และจะแสดงพฤติกรรมที่นำไปสู่ความต้องการที่มีความสำคัญมากกว่าก่อนเสมอ

ผลการดำเนินชีวิตตามปรัชญาและแนวคิดมนุษยนิยม วิธีชีวิตของบุคคลที่ยึดมั่นในแนวทางมนุษยนิยมคือ การมองโลกในสภาวะสมดุลไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง แต่ให้ใช้ชีวิตอย่างสมดุลโดยเชื่อว่า มนุษย์มีทั้งร่างกายและจิตใจ มุ่งเน้นการมองชีวิตรอบตัวเพราะชีวิตต้องการศิลปะ จะต้องมีการประสานกลมกลืนของทุกด้านของชีวิตอย่างสมดุลที่สุด

แนวคิดแบบศิลปินนิยม (Artistries)

หลักการของศิลปินนิยม คือ มนุษย์ควรทำตามอารมณ์ ความรู้สึกของตน ในช่วงแรกแนวคิดนี้เน้นการใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์บนฐานแนวคิดการใช้ชีวิตอย่างศิลปิน (living life as an artist) ของนิชเช่ (Nietzsche) เน้นความสมดุลระหว่างการคิดและหัวใจ (head and heart) มนุษย์ คือ ผู้สร้างสิ่งต่าง ๆ ทั้งวัตถุ ความคิด และการกระทำ คนแต่ละคนมีเอกลักษณ์ของตนโดยเฉพาะที่ไม่เหมือนคนอื่น การได้แสดงออกซึ่งเอกลักษณ์

ดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด นิซเซย์ยังมีแนวคิดในการเฉลิมฉลองกับชีวิตและการใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์ยังเป็นการยืนยันการรับรู้ในควมมีชีวิตของตนเอง ศิลปะเป็นงานที่เหมาะสมของชีวิต (art is the proper task of life) อย่างไรก็ตาม ศิลปะไม่ต้องการเป้าหมาย ดังนั้น มนุษย์จึงสนใจในสุนทรียศาสตร์ (aesthetics) ซึ่งไม่อาจรับรู้ได้จากการอนุมานเชิงตรรกะ แต่รับรู้ได้ด้วยความแน่นอนจากการหยั่งรู้ว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของศิลปะนั้นเชื่อมโยงกับความเป็นคู่ระหว่างการยับยั้งและการมีเหตุผลกับความหลงใหลและความไม่มีเหตุผล ศิลปะเป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกและจินตนาการที่สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง ศิลปะจึงก้าวหน้าไปเพื่อตัวศิลปะเองอีกด้วย (art is something done for its own sake) ต่อมานักปรัชญาในลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) มองว่า มนุษย์ในสมัยปัจจุบันได้สูญเสียตัวเองไป เพราะถูกบังคับและกำหนดโดยบทบาทหรือหัวข้อทางสังคมทั้งที่มีความเต็มใจและไม่เต็มใจ นอกจากนี้ยังถูกกำหนดโดยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งเน้นชีวิตการทำงานจนละเลยความเป็นตัวเอง ไม่มีเวลาจะพิจารณาตัวเอง มองว่า ศิลปะเป็นเรื่องที่กระทำหลังการทำงาน (after work) การแบ่งแยกเช่นนี้ทำให้เกิดการแบ่งแยกชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว ทำให้การกระทำที่เกิดจากความรู้สึกอยากทำจริง ๆ ไม่มีอยู่เลย คนเป็นเพียงทางผ่านของสิ่งอื่นมิได้มีอะไรเป็นตัวของตัวเอง ความสูญเสียนี้เป็นการสูญเสียเสรีภาพที่เป็นสภาวะแท้ของมนุษย์ ความเป็นอิสระที่จะเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ นั้นเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกกระทำตามความรู้สึกของตนเองได้ หากจะเลือกไม่มีใครมาบังคับตัวได้ หากเลือกทำในสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกจริง ๆ แสดงว่า กำลังหลอกตัวเองการหลอกตัวเองนำมาซึ่งความทุกข์ความรังเกียจตัวเองในที่สุด (คำแหง วิสุทธางกูร, 2548)

ผู้คนอาจคิดว่า ไม่สามารถทำสิ่งที่ต้องการได้ เพราะยังยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมที่สังคมกำหนดขึ้น เป็นต้น แต่กฎเกณฑ์ แบบแผน จริยธรรม และคุณธรรมล้วนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มนุษย์เป็นผู้สร้างความดีในการสร้างสรรค์ ดังนั้น มนุษย์ควรมีอิสระที่จะทำสิ่งที่พวกเขาต้องการทำโดยไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดตายตัว การตัดสินใจ-ผิดเป็นการตัดสินใจไปตามแบบแผนอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เท่ากับมนุษย์ได้ทำให้แบบแผนนั้นเป็นจริง พร้อมกับเป็นการลดทอนตัวเองลงแบบเหมารวม ศิลปินมองว่า การทำดีมีคุณธรรมก็เปรียบเสมือนการสร้างงานศิลปะ การสร้างสรรค์งานศิลปะก็มาจากจินตนาการที่เสรี หากงานศิลปะถูกบังคับให้ทำตามแบบ งานศิลปะนั้นก็ไร้คุณค่าแห่งการสร้างสรรค์ แต่การสร้างสรรค์อาจไม่ดีก็ได้ การใช้ชีวิตก็อาจผิดศีลธรรมได้เช่นกัน ความเป็นมนุษย์ของมนุษย์ คือ ผลรวมของการกระทำแห่งเสรีภาพทั้งหมดของเขา เป็นความรู้สึกอิสระที่แท้จริง ราวกับภาพวาดของจิตรกรอิสระที่แท้จริง เสรีภาพนั้นมีอยู่จริงของมนุษย์ แต่มนุษย์มักเข้าใจผิดและหลอกตัวเองว่าเขาถูกบังคับให้ทำเช่นนั้นจนไม่มีอิสระ มนุษย์มักจะหลอกตัวเอง การหลอกตัวเองทำให้มนุษย์ชาติหายไป เพราะขาดความจริงใจ มนุษย์สามารถกลับคืนสู่ตนเองได้ก็ต่อเมื่อมีความจริงใจเท่านั้น

ผลการดำเนินชีวิตตามปรัชญาและแนวคิดศิลปินนิยม คือ การถือว่า ศิลปะที่ยิ่งใหญ่ให้แนวทางในการกำหนดแนวคิดชีวิตของเราว่ามีความหมาย หากเราถือว่า ตนเองเป็นศิลปินที่สร้างความหมายของชีวิตของเราเองโดยคำนึงถึงทั้งเหตุผลและอารมณ์ ในแง่ร่วมสมัย เราอาจคิดว่า อารมณ์เป็นพลังกระตุ้นเบื้องหลังความคิดของเรา หากเราเลือกอาชีพอย่างชาญฉลาด เราก็จำเป็นต้องสนุกกับมันหรือมีความหลงใหลในงานที่เราทำ

ถ้ามันรู้สึกว่ามี ความหมาย และด้วยหลักอัตถิภาวนิยม เราจะตระหนักถึงเสรีภาพของมนุษย์โดยธรรมชาติ การเลือกอนาคตและทำตามความรู้สึกของตน ความเห็นแก่ตน เสรีภาพ และความรับผิดชอบเป็นของคู่กัน เป็นการกระทำตามความรู้สึกของตนเองมากที่สุด บางครั้งอาจมองว่าขัดกับกฎเกณฑ์ของสังคม แต่ก็เพราะต้องการกลับคืนสู่อิสรภาพของตนเอง การตอบสนองความต้องการของสังคมที่ขัดกับความรู้สึกเท่ากับการหลอกลวงตนเองซึ่งมีแต่ทำให้เกิดความทุกข์

โดยสรุป แนวคิดของชีวิตในทัศนะของปรัชญาการดำเนินชีวิตและผลการดำเนินชีวิตดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แม้จะแตกต่างกัน แต่มนุษย์ก็มักจะเลือกกระทำไม่แนวคิดใดก็แนวคิดหนึ่ง หรืออาจใช้หลายแนวคิดร่วมกันก็ได้ตลอดช่วงชีวิตของเขา แต่ไม่ว่าจะเลือกดำเนินชีวิตอย่างไร ก็พิจารณาได้ว่าล้วนเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิธีการดำเนินชีวิตของเขา ซึ่งมีบริบทของประวัติศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง และยังมีปัจจัยเข้ามาประกอบรวมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปได้ มนุษย์ที่รู้จักปรับตัวยอมดำรงชีวิตและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตเพื่อให้ตนเองมีชีวิตที่ดี มีความสุขในชีวิตได้

ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal Life)

คำว่า New Normal ถูกนำมาใช้ครั้งแรกเพื่ออธิบายถึงสถานะของเศรษฐกิจสังคม ฯลฯ หลังจากวิกฤตที่เกิดขึ้นซึ่งแตกต่างจากก่อนวิกฤต คำนี้ถูกใช้กับภาวะหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การโจมตี 11 กันยายน 2001 วิกฤตการเงินในปี 2007-2008 ผลพวงของภาวะถดถอยทั่วโลกในปี 2008-2012 การระบาดใหญ่ของ COVID-19 และเหตุการณ์อื่น ๆ (Asonye, 2020) โดยในปี ค.ศ. 1918 Henry A. Wise Wood ได้เขียนถึงภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกในการพิจารณาปัญหาสงครามโลกครั้งที่ 1 ว่าต้องแบ่งยุคออกเป็นสามช่วง คือ ช่วงสงคราม ช่วงเปลี่ยนผ่าน และช่วงความปกติใหม่ซึ่งจะมาแทนที่ยุคเก่าอย่างไม่ต้องกังขา คำถามที่อยู่ตรงหน้าคือ มนุษย์จะมีกระบวนการผ่านจากสงครามไปสู่ความปกติใหม่ได้อย่างไรโดยใช้เวลาน้อยที่สุด และความปกติใหม่นี้น่าจะถูกสร้างให้แตกต่างไปจากเดิมอย่างแน่นอน ในช่วงวิกฤตการเงินต่อเนื่องถึงภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจของโลก บิลล์ กรอส (Bill Gross) ผู้จัดการกองทุนการเงินชาวอเมริกันใช้อธิบายถึงสภาวะเศรษฐกิจโลกหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ ในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2007-2009 สาเหตุที่ใช้คำว่า “New Normal” ในด้านเศรษฐกิจเพราะเดิมทีวิกฤติเศรษฐกิจจะมีรูปแบบค่อนข้างตายตัว และเป็นวงจรเดิม คือ เมื่อเศรษฐกิจเติบโตไปได้ช่วงระยะหนึ่ง จะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ไม่นานเศรษฐกิจก็จะเริ่มฟื้นตัว แล้วก็กลับมาเติบโตได้ดีอีกครั้ง สิ่งเหล่านี้ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติ จนเรียกได้ว่าเป็น “เรื่องปกติ” (Normal) ก็ได้ แต่หลังจากการเกิดวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ หลายคนมองว่า เศรษฐกิจโลกจะไม่สามารถกลับไปเติบโตได้ดีเหมือนเดิม ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น การพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจมากเกินไป ทั้งที่หลายประเทศมีหนี้สาธารณะสูงมาก การยืมเงินจากอนาคตเพื่อแลกกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในวันนี้ย่อมจะส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตได้ลดลงในอนาคต ดังนั้นคำว่า “New Normal” จึงถูกนำมาใช้เพื่อพูดถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ถดถอยลง และคาดว่าจะไม่กลับมาเติบโตในระดับเดิมได้อีกต่อไป (Brandbuffet, 2564) เมื่อโลกประสบกับการระบาดใหญ่ของโควิด-19 (COVID-19) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 ก็ได้เปลี่ยนโฉมหน้าวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไปแทบทุกด้าน ปรากฏเป็นภัยคุกคามการใช้ชีวิต ทั้งในการดำเนิน

ชีวิต การประกอบอาชีพ รวมไปถึงการรวมกลุ่มในทางวัฒนธรรมและทางศาสนา นั่นคือ มีผลทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ ด้วยมาตรการป้องกันการระบาดของโควิด-19 กิจกรรมต่าง ๆ ต้องหยุดทำการ เมื่อไม่มีงานทำ เมืองก็เกิดความว่างเปล่า ผู้คนย้อนกลับไปอยู่ในชนบทบ้านเกิด แม้ธุรกิจขนาดเล็กก็ต้องปิด แง่มุมของชีวิตนั้นด้านที่ปกติ สำหรับมนุษย์ที่จะดำเนินชีวิตอย่างที่ได้ใช้ชีวิตมานั้นได้หายไปแล้ว

ผลกระทบจากโรคระบาดนี้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ที่ไหน ผลกระทบก็ทั่วถึงกัน ไวรัสโคโรนาอันเป็นเหตุปัจจัยหลักก็ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไวรัสไม่ได้เลือกและทำการเลือกกว่าจะติดใคร แต่อยู่ที่ทุกคนจะปฏิบัติตนตามมาตรการป้องกันไวรัสไม่ให้เกิดติดตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการล้างมือบ่อย ๆ การเว้นระยะห่างทางสังคม หรือสวมถุงมือ การใส่หน้ากากในที่สาธารณะ สิ่งเหล่านี้ คือ การกระทำที่กลายเป็น “ความปกติใหม่” และในช่วงเวลานี้ กิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เช่น การรับประทานอาหารในร้านอาหาร การออกกำลังกาย การดูหนังในโรงภาพยนตร์ การแข่งขันกีฬา การดูคอนเสิร์ต การท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นเรื่องปกติแต่เดิมสำหรับการใช้ชีวิตของมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องพึ่งพาสังคม จนเรียกได้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะเข้าสังคม พูดคุยโต้ตอบ และชุมนุมกัน แต่เมื่อสิ่งนั้นถูกพรากไป ทำให้ลำดับความสำคัญต่าง ๆ เปลี่ยนไป และความวุ่นวายย่อมจะบังเกิดขึ้น และในกรณีของการระบาดใหญ่ในระดับนี้ ชีวิตอาจสูญเสียจำนวนมากได้ จึงมีใช่ยุคของการแบ่งแยก แต่ทุกคนต่างอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทุกคนอยู่ในสังคมเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงอาชีพ อายุ เชื้อชาติ และลักษณะอื่นใดที่สังคมมักชอบแบ่งประเภท ไม่ใช่ยุคของความแตกต่าง ไม่ใช่ฝ่ายตรงข้าม แต่เป็นยุคของการเป็นพันธมิตร (Chris, 2020) ที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้รอดพ้นช่วงเวลาวิกฤต แต่ก็รับรู้ไว้ว่า วิถีชีวิตจะไม่กลับไปเป็นเหมือนเดิมอีกต่อไป ความปกติใหม่จึงเป็นนิยามของรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติ และเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่มั่นคง

ในช่วงนี้มีคำถามเชิงปรัชญาสังคมบางประการเกี่ยวกับแนวคิดของความปกติใหม่นั้น คือ ความปกติใหม่เป็นแนวคิดก้าวหน้าที่ต่อต้านการอนุรักษ์สภาพที่เป็นอยู่ความปกติเก่า (the old normal) หรือไม่ สังคมหรือผู้ปกครองจะใช้ภาวะแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อขับเคลื่อนสังคมไปสู่อนาคตที่ดีกว่าและสะอาดกว่าได้หรือไม่ หรือความปกติใหม่ยังเป็นความพยายามที่จะรักษาสภาพสังคมที่เป็นอยู่ให้มากที่สุด แนวคิดของความปกติได้สะท้อนความหวังของผู้คนที่กลับไปเป็นปกติมากกว่าให้คงความเป็นปกติใหม่ต่อไป สำหรับบรรทัดฐานใหม่ของความปกติใหม่นั้นมีสิ่งที่เกี่ยวข้อง คือ ระยะห่างเชิงพื้นที่ระหว่างบุคคลที่จะสนทนากัน จับมือกัน และการใกล้ชิดกัน สิ่งเหล่านี้จะถูกยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบปกติใหม่ บรรทัดฐานการติดต่อทางสังคมที่แตกต่างกันมากมายในพหุวัฒนธรรมจะยังคงอยู่หรือลดทอนลงไป กระแสการคัดค้านเหล่านี้จะมีอยู่จริงหรือไม่ก็ตาม แต่ถ้าความปกติใหม่ได้ส่งเสริมการห้ามบางอย่างไว้จนเป็นปกติ ความคิดนี้ก็ดูเหมือนจะเป็นความคิดที่อันตรายมาก มนุษย์พึงต้องย้อนถามตัวเองว่าต้องการให้มีความปกติ หรือความเป็นปกติใหม่หรือไม่ มนุษย์จะยังมีการดำเนินชีวิตที่มีความสุขอย่างปกติตามปรัชญาชีวิตแต่เดิมได้หรือไม่ หรือควรนำหลักปรัชญาชีวิตของตนมาปรับไปตามความปกติใหม่นี้ เพื่อจะได้เป็นเหตุผลรองรับการดำเนินชีวิตอย่างใหม่นี้

มนุษย์ต้องตระหนักถึงอันตรายของการทำให้สังคมเข้าใจกฎเกณฑ์ใหม่ และบรรทัดฐานทางสังคมอย่างใหม่ด้วย สังคมที่ปรารถนาหรือพยายามใช้ความเรียบง่ายทางสังคม คือ สังคมที่ไม่รู้จักสถานการณ์ของตัวเอง ส่งผลให้เกิดความขบเซา ความอึดครึ้มในชีวิต เพราะพยายามอย่างยิ่งที่จะรักษาสภาพที่เป็นอยู่ เพราะไม่รู้ว่าอะไรปรับตัวอย่างไรกับปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น ยิ่งในสังคมที่ซับซ้อน ต่างคนต่างคิดต่างกัน หากพวกเขาสามารถเรียนรู้จากกันและกันได้ก็อาจจะสร้างสรรค์ในทางที่ดีขึ้น แต่ถ้าพยายามมองที่ขัดแย้งกัน มีการวิพากษ์วิจารณ์รอบข้าง ความปกติใหม่เช่นนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมที่เป็นผลจะส่งผลต่อการเชื่อมต่อทางสังคมในอนาคตอย่างไร

แม้จะยังไม่มีภาพชัดเจนของชีวิตวิถีใหม่ แต่มีพฤติกรรมบางประการได้รับการยอมรับแล้วว่า จะเกิดขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2564) และมนุษย์จะต้องปรับตัวกันขนานใหญ่ไปกับวิถีชีวิตอย่างใหม่นี้

1. การใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต

การที่สังคมมุ่งไปสู่สังคมดิจิทัล มีการนำใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ทำให้ดิจิทัลมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในชีวิต สิ่งเหล่านี้จะเข้ามาสู่ในทุกจังหวะชีวิต เช่น การศึกษาและเรียนรู้ออนไลน์ การประชุมออนไลน์ การช้อปปิ้งออนไลน์ การทำธุรกรรม และความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ ของชีวิต เช่น ดูหนัง ฟังเพลง เกม เป็นต้น

2. การเว้นระยะห่างทางสังคม

ผู้คนในสังคมจะยอมรับความสำคัญของการเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงการใช้ชีวิตแยกเดี่ยว (isolation) ในฐานะที่เป็นแนวทางในการใช้ชีวิตที่ดีในช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 และย่อมจะยอมรับเป็นวิถีการดำเนินชีวิตอย่างหนึ่งที่สังคมยอมรับได้ มีการรักษาระยะห่างทางกายภาพเพิ่มขึ้น มีใช้เทคโนโลยีสื่อสารมากขึ้น และชีวิตลดการโต้ตอบแบบเผชิญหน้า รวมถึงการไปสถานที่สาธารณะ เน้นทำกิจกรรมที่บ้านมากขึ้น มีการซื้อ-ขายและจัดส่งสินค้าอย่าง “Delivery” มากขึ้น

3. การดูแลใส่ใจสุขภาพทั้งตัวเองและคนรอบข้าง

ผู้คนมีความตระหนักในการอยู่รอด ป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มีการส่งเสริมดูแลสุขภาพและความสะอาดเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้ออย่างเคร่งครัด พฤติกรรมการใช้หน้ากาก การใช้เจลแอลกอฮอล์จะได้รับการยอมรับในที่สาธารณะ การล้างมืออย่างถูกวิธีและคอยสังเกตตัวเองเมื่อไม่สบายจะกลายเป็นสิ่งปกติที่จะดำเนินต่อไป รวมถึงการหันมาดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การฉีดวัคซีน และการทำประกันสุขภาพจะเป็นหัวข้อสนทนาของผู้คนอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างสมดุลชีวิต

เมื่อมีมาตรการทำงานที่บ้าน แต่ละคนย่อมมีโอกาสในการอยู่บ้านมากขึ้น ลดความตึงเครียดจากการเดินทาง มีการลดจำนวนวันทำงานในสำนักงานหรือลดความแออัดของผู้คนในอาคาร ในแหล่งธุรกิจ ย่านการค้า แต่ละคนอยู่กับตัวเองมากขึ้น จึงเป็นช่วงที่จะหันมามองคุณค่าของชีวิตและเลือกสรรวิธีสร้างสมดุลชีวิตระหว่างเวลาส่วนตัว การงาน และสังคมเพื่อให้ตนมีชีวิตที่สมดุลมากขึ้น

ปรัชญาการดำเนินชีวิตกับชีวิตวิถีใหม่

แม้ว่าจะไม่มีใครสามารถทำนายอนาคตได้ และด้วยเหตุว่า ไม่มีใครรู้ว่า การระบาดจะสิ้นสุดเมื่อไร และชีวิตจะดำเนินต่อไปอย่างไรหลังจากการระบาดใหญ่สิ้นสุดลง แต่โลกย่อมไม่กลับไปเหมือนเก่าอย่างแน่นอน กระนั้น ด้วยบรรทัดฐานใหม่ทางสังคม จะนำเอาหลักประโยชน์นิยม หลักสุขนิยม หลักศาสนานิยม หลักมนุษยนิยมหรือแม้กระทั่งหลักศิลปนิยมมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จะรองรับชีวิตวิถีใหม่นี้ได้ หรือจะกลายเป็นปฏิกิริยา เพราะชีวิตวิถีใหม่มีการกดทับหลักการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ยอมรับให้เกิดการอยู่แยกกันของมนุษย์ ซึ่งมีใช้เพียงปัญหาปรัชญา แต่ยังคงนำไปสู่ปัญหาจิตวิทยา (Muller, 2020) เพราะเป็นเรื่องของการมีชีวิตอย่างมีความสุข การตีความตามความเป็นจริงเป็นเรื่องสำคัญ แต่ปัญหาคือ ตอนนี้อยู่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนว่าชีวิตวิถีใหม่จะไปทางใด จะรื้อฟื้นความเป็นปกติเก่าได้มากน้อยเพียงใด หรือจะพัฒนาไปสู่ชีวิตวิถีใหม่ที่วางฐานอยู่บนสังคมดิจิทัลได้หรือไม่ เพราะมีการปรับเปลี่ยนหลายอย่างในช่วงการระบาดในรอบปี พ.ศ. 2563-2564 ซึ่งชีวิตวิถีใหม่ยังต้องการเวลาสำหรับช่วงเปลี่ยนผ่าน และการทำให้เกิดบรรทัดฐานบนความปกติใหม่ในระดับชีวิตวิถีใหม่ ดังนั้น เมื่อพิจารณาแนวโน้มหลัก ๆ ของพฤติกรรมของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดช่วงเวลานี้ว่า มีความเข้ากันได้บนปรัชญาการดำเนินชีวิตใดบ้าง แม้ว่ามุมมองของการระบาดใหญ่นั้นจะแตกต่างกันไปในแต่ละคน เนื่องจากทุกคนได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดในทางใดทางหนึ่ง แต่มุมมองของแต่ละคนแตกต่างกัน ไม่มีวิธีใดที่จะพิจารณาผลของการระบาดใหญ่ได้อย่างสมบูรณ์ และแม้ว่ามุมมองอาจแตกต่างกัน แต่ก็ยังทับซ้อนกัน เนื่องจากยังคงเป็นปัญหาหลักประเด็นหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตวิถีใหม่ กระนั้น ย่อมแจ่มแจ้งออกมาความเป็นไปได้ของผู้คนที่เชื่อในแนวคิดการดำเนินชีวิตดังตัวอย่างเช่น

1. ความเป็นไปได้ของแนวคิดประโยชน์นิยม

ผู้ถือหลักประโยชน์นิยมย่อมมีความเชื่อที่ว่า การกระทำที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ประโยชน์ใช้สอย และเป็นความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุด มักก่อให้เกิดความสุขกลับคืนมาแก่ตนด้วย หากการกระทำใดส่งเสริมความเศร้า ความโกรธ ความกลัว หรืออารมณ์ใด ๆ ที่เป็นสิ่งตรงกันข้ามของความสุข การกระทำจะถูกตัดสินว่าถูกหรือผิดจะต้องพิจารณาจากผลที่ตามมาของส่วนรวมด้วย ความถูกต้องของการกระทำถูกกำหนดโดยปริมาณของความสุขที่เหนือกว่าความทุกข์ ดังนั้น ผู้ที่ถือประโยชน์นิยมย่อมมองหาประโยชน์ของชีวิตวิถีใหม่ก่อนว่า มีหรือไม่ ทั้งต่อส่วนตัวและส่วนรวม ถ้ามีเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความสุขหรือไม่ โดยพิจารณาได้ว่า คนเหล่านี้ย่อมยอมรับการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเพื่อการทำงาน การศึกษาเรียนรู้ การทำธุรกรรมต่าง ๆ การทำงานอาชีพ ล้วนแต่มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ตนจำต้องมีรายจ่ายในด้านนี้เพิ่มขึ้น แม้เป็นประโยชน์แต่ก็ต้องลงทุน จึงต้องควบคุมระดับการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตให้พอเหมาะ การบังคับใช้การเว้นระยะห่างทางสังคมเป็นการรอนสิทธิทำให้ไม่สามารถรวมกลุ่มได้หรือใช้ชีวิตปกติได้ หรือทำให้ไม่สามารถประกอบกิจการอาชีพได้ จึงย่อมมีการต่อต้าน ต่อรองพอสมควรเพื่อให้ได้รับการชดเชย เพื่อให้ตนได้ประโยชน์ส่วนหนึ่งได้ แต่มองในแง่ส่วนรวมถือว่า เป็นการให้ความร่วมมือเพื่อลดการแพร่ระบาดที่จะเกิดขึ้นระลอกใหม่ จึงยอมให้ความร่วมมือได้ สำหรับการดูแลสุขภาพอนามัยในที่สาธารณะและส่วนตน แม้ว่าธุรกิจและสถานที่ต่าง ๆ จะเปิดขึ้นอีกครั้ง สถานการณ์จะไม่เหมือนเดิม และการดูแลสุขภาพอนามัยในที่สาธารณะ แต่ผู้คนที่ยังคงต้องสวมหน้ากากอนามัย

นั่นคือ ความปกติใหม่ และในฐานะสมาชิกของสังคมก็ต้องยอมรับและปฏิบัติตาม ชีวิตวิถีใหม่ย่อมมองได้ว่าเป็นวิถีชีวิตที่ยังประโยชน์ส่วนตน และย่อมเป็นโอกาสที่จะเกิดความสุขได้จากการลดลงของการระบาดได้ในอนาคตจึงเป็นประโยชน์มากแก่ส่วนร่วมโดยถือปฏิบัติว่าเป็นสิ่งดี และการรักษาสมดุลในการใช้ชีวิตส่วนตัว ชีวิตการทำงาน และการแสวงหาความบันเทิงก็ให้เป็นไปได้เท่าที่เป็นประโยชน์แก่ตน

2. ความเป็นไปได้ของแนวคิดสุขนิยม

ผู้ถือหลักสุขนิยมย่อมมุ่งแสวงหาความสุขให้แก่ตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แม้จะเน้นการควบคุมตนเองไว้ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่ก็พร้อมจะมองหาสิ่งต่าง ๆ ที่จะเพิ่มพูนความสุขแก่ตน ดังนั้นผู้ที่ถือสุขนิยมย่อมยินดียอมรับที่จะใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการแสวงหาความสุข โดยเป็นวิธีการใหม่ มีความหลากหลาย เป็นเรื่องที่จะนำมาซึ่งความสุขสนุกสนานในชีวิต และพร้อมจะใช้ให้มากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยถือเป็นความโก้เก๋ ทันสมัย และย่อมแสวงหาอุปกรณ์เครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ยิ่งดี ยิ่งแพงเพื่อสนองความปรารถนาของตนให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป สำหรับการเว้นระยะห่างทางสังคม ชาวสุขนิยมแทบอาจไม่พอใจ เพราะลดรอนการใช้ชีวิตในระดับสังคมอย่างมีความสุขของตน แต่หากเป็นชาวเอพิคิวเรียนก็ยิ่งพอประเมินได้ว่าอดทนให้พ้นช่วงเวลานี้ไป จะได้มีชีวิตยืนยาวแล้วใช้ชีวิตต่อไปให้สุขได้ แต่ถ้าไม่ยอมเว้นระยะห่างทางสังคม อาจได้รับเชื้อโรคนำไปสู่การป่วยไข้หรือเสียชีวิตได้ ย่อมประเมินได้ว่า การอดทนนี้พอที่จะรับได้ การดูแลสุขภาพทั้งตัวเองและคนรอบข้างนั้นย่อมเป็นไปได้ด้วยความเลือกสรรที่จะหาสิ่งดี ๆ สวยงามหรือเท่ ให้แก่ตน เพื่อจะได้เป็นที่สะดุดตาเพศตรงข้าม หรือเป็นการยกย่อง ยกย่องตนว่าเป็นชนชั้นสูงในสังคม ตัวอย่างเช่น การใช้หน้ากากที่มีลวดลายประดับ สายคล้องหน้ากากทองคำ เป็นต้น และในการสร้างสมดุลชีวิต ชาวสุขนิยมย่อมมองหาความสุขอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะในการใช้ชีวิตการทำงาน การใช้ชีวิตส่วนตัว โดยมุ่งให้มีความสุข มีการพูดคุยผ่านออนไลน์ การเลือกอาหารอร่อย ๆ ให้มาส่งที่บ้าน การทำงานไปกินไป พูดคุยไป ก็ทำให้มีความสุข หากรับรู้ข่าวสารอะไรที่เป็นทุกข์ก็ต้องหาวิธีมาจัดไป ให้เหลือแต่สุข แม้ชั่วครู่ชั่วยามก็ยังดี จะได้มีจุมกับความเครียด ความซึมเศร้าที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ก็มุ่งที่จะใช้ชีวิตให้มีความสุขที่สม่ำเสมอตลอดชีวิตไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นอีกก็ตาม

3. ความเป็นไปได้ของแนวคิดศานตินิยม

ผู้ถือหลักศานตินิยมเน้นการใช้ปัญญาไตร่ตรองการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้เลือกประพฤติดี และมีความสุขในชีวิตได้อย่างปกติ การดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ ตามวิถีแห่งคุณธรรม ส่งเสริมความอดทนเมื่อพบกับความยากลำบาก มุ่งความสงบทางใจ ดังนั้น เขาไตร่ตรองในคุณ-โทษของการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต โดยพิจารณายอมรับในส่วนที่จำเป็นต้องใช้ไปเพื่อการศึกษาเรียนรู้ การทำงาน การแสวงหาข้อมูลเพื่อประเทืองปัญญาเป็นสำคัญ ส่วนการใช้เพื่อความบันเทิงหรือการแสวงหาความทันสมัยย่อมไม่ใช่วิถีทางของชาวศานตินิยม การเว้นระยะห่างทางสังคมก็เป็นมาตรการที่ยอมรับได้ เพราะปกติก็ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ได้รวมกลุ่มเพื่อการสังสรรค์ใหญ่โต สามารถใช้ชีวิตคนเดียว หรือมีระยะห่างกับบุคคลอื่นได้ แม้ในการใช้ชีวิตปกติก็สามารถอดทนต่อความไม่สะดวกของมาตรการเสริมต่าง ๆ ได้ โดยมีความพยายามในการทำสมาธิเพื่อลดการประพฤติดนตามมาตรการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 มีการระมัดระวังในการใช้ชีวิต พร้อมทั้งจะดูแลสุขภาพทั้งตัวเองและคนรอบข้าง แสวงหาข้อมูลต่าง ๆ มาเพื่อให้ตนเองได้มีความรู้และจะได้ปฏิบัติตนใน

การรักษาสุขภาพให้ห่างไกลโรคระบาดได้ สำหรับการสร้างสมดุลชีวิต ชาวศานตินิคมย่อมมุ่งการแสวงหาความสุขทางใจ ความสุขทางปัญญา รักษาสมดุลของการใช้ชีวิต ไม่ตื่นตระหนกหรือเครียดไปกับสถานการณ์ พร้อมทั้งปรับสมดุลชีวิตของการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัวให้พอเหมาะ สรรหากิจกรรมมาเสริมให้เกิดความสงบทางใจ เช่น ปฏิบัติสมาธิ สวดมนต์ หรืออย่างน้อยก็เสริมปัญญา เช่น อ่านหนังสือ ชมสารคดี เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ก็อาจจะออกไปเป็นจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้ลำบากในสถานการณ์วิกฤต หรือช่วยฟื้นฟูจิตใจผู้คนหลังวิกฤต ส่งเสริมการใช้ชีวิตเรียบง่าย พอเพียง และการมีสังคมที่ช่วยเหลือแบ่งปันกันต่อไป

4. ความเป็นไปได้ของแนวคิดมนุษยนิยม

ผู้ถือหลักมนุษยนิยมเน้นตอบสนองความต้องการของร่างกายและจิตใจ เน้นความกลมกลืน ไม่ขัดแย้ง มีความสมดุลในชีวิต เมื่อต้องดำรงชีวิตบนชีวิตวิถีใหม่ ย่อมเน้นการปรับตัว โดยย่อมมองว่าการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นตอบสนองความต้องการของตนได้ และควรส่งเสริมให้ทุกคนเข้าถึงและใช้งานไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ตนในการใช้ชีวิตหรือการทำงาน การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ การใช้เพื่อแสวงหาความบันเทิง การติดต่อสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ รวมไปถึงการแสวงหาความรู้เพื่อเพิ่มพูนปัญญา และค้นหาคอร์สอบรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองไปตามลำดับ โดยพยายามรักษาสมดุลระหว่างการอยู่ในโลกออนไลน์กับชีวิตจริง ซึ่งในชีวิตจริงก็สามารถยอมรับการเว้นระยะห่างทางสังคมได้ เพราะเป็นมาตรการเพื่อความปลอดภัย แต่อย่างไรก็ตาม ก็มุ่งหวังว่าจะได้ใกล้ชิดผู้อื่น ได้รวมกลุ่มพูดคุยสังสรรค์แบบพบหน้ากันจริง ๆ อันเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของคนในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ของคนในสังคม สำหรับการดูแลสุขภาพของตนเองและผู้อื่นนั้น ย่อมเป็นพื้นฐานของชาวมุขนิคมอยู่แล้วที่จะตอบสนองปัจจัยสี่ให้ครบครันแก่ตน โดยพยายามมิให้ขาดพร่องสิ่งใด ยังมีครบถ้วนหรือมากอีกสักหน่อยก็จะยิ่งดี ทั้งนี้การใช้ชีวิตจะต้องมีความสุขทั้งในเวลาส่วนตัว เวลาทำงาน และมีช่วงเวลาสันทนาการ เพื่อให้ชีวิตสมดุล มีความสุขกับชีวิตวิถีใหม่ได้

5. ความเป็นไปได้ของแนวคิดศิลปนิยม

ผู้ถือหลักศิลปนิยมแสวงหาความงดงามของชีวิต เพื่อให้ตนมีแรงขับเคลื่อนจากภายในที่เต็มเปี่ยมสำหรับการมีชีวิตที่มีความสุข เมื่อใช้มุมมองต่อชีวิตเช่นนี้มองชีวิตวิถีใหม่ย่อมรู้สึกอึดอัดกับชีวิตวิถีใหม่ เพราะเหมือนบังคับให้จำยอมต้องใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล การมีตัวเลือกในรูปแบบชีวิตที่จำกัดทำให้ชีวิตขาดเสรีภาพ แต่ก็สามารถยอมรับได้ในส่วนที่จะสร้างความแปลกใหม่ ความตื่นตาตื่นใจให้กับชีวิต จากเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดจากการรักษาระยะห่างทางสังคม และการรักษาสุขอนามัยในที่สาธารณะเหล่านี้ ไม่สามารถหยุดผู้คนจากการพยายามเป็นตัวของตัวเอง โดยพยายามกลับไปใช้ชีวิตตามปกติ ผู้คนยังอยากที่จะสนุกสนาน มีการรวมตัวกัน มีการท่องเที่ยว โดยไม่สนใจกฎการเว้นระยะห่างทางสังคม แม้ว่ามันจะไม่ใช่วิถีชีวิตใหม่ทั้งหมด แต่การผสมผสานชีวิตให้สมดุลอย่างใหม่ก็ยังพอกระทำได้ ผู้คนยังเลือกที่จะเว้นระยะห่างทางสังคมเท่าที่เป็นไปได้ ล้างมือบ่อย ๆ สวมหน้ากากอนามัย ทำงานที่บ้าน ศึกษาและเรียนรู้ ทำธุรกรรมผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น มนุษย์แสวงหาความเป็นตนเอง ความมีชีวิตยังคงก้าวหน้าไปประดุจสายน้ำ ขอเพียงสายน้ำแห่งชีวิตไหลรินเรื่อยไปถึงจะสามารถรักษาความมีชีวิตชีวาไว้ได้ สายน้ำแห่งชีวิตที่นิ่งสนิทย่อมมีแต่จะทำให้ชีวิตหม่นหมองเศร้าซึม ขาดพลังชีวิตที่จะพัฒนาตนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ดังนั้น ผู้ถือ

หลังศิลปนิพนธ์จะหาทางออกในการสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ หรือปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ รอบตัวให้สวยงาม แปลกใหม่ เพื่อสร้างสีสันในชีวิต เช่น การประดิษฐ์ตกแต่งหน้ากากผ้า สายคล้องหน้ากาก รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์สำหรับ น้ำยาล้างมือหรือแอลกอฮอล์เจล เป็นต้น เช่นนี้จึงจะให้การดำรงชีวิตวิถีใหม่เป็นไปได้มากขึ้น

สรุป

มนุษย์มีปัญหา มีสมรรถภาพคิด จึงมองหาคำสอนมาเป็นหลักในการนำชีวิต มีปรัชญาในการดำเนินชีวิตโดยที่แต่ละคนก็มีอัตลักษณ์เฉพาะตน มีโลกทัศน์ต่อการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน กระนั้นก็มีปรัชญาที่เป็นแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่สำคัญ 5 แนวคิด ได้แก่ ประโยชน์นิยม สุขนิยม ศานตินิยม มนุษยนิยม และศิลปนิยม ซึ่งในภาวะชีวิตวิถีใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้การกระทำทั้งหลายในยุคชีวิตใหม่มีความแตกต่าง มีความหลากหลายท่ามกลางความไม่แน่นอนของชีวิต บางการกระทำแลดูเหมือนการกระทำที่ไร้ค่า แต่คิดกระทำเพื่อเติมเต็มตนเองก็ยังคงต้องใช้ความกล้าไม่น้อย ทั้งพฤติกรรมส่วนตัว ครอบครัว สังคม รวมถึงสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนผ่านของสังคมบนชีวิตวิถีใหม่มีความกะทันหันทำให้คนในโลกนี้ต้องปรับตัวให้เข้าเทคโนโลยีและโลกอินเทอร์เน็ต การเว้นระยะห่างทางสังคม การรักษาสุขภาพทั้งตนเองและคนรอบข้าง รวมไปถึงการรักษาสมดุลในการใช้ชีวิต ซึ่งในสังคมที่มีเสรีภาพย่อมดำเนินไปบนหลักมนุษยนิยม ยอมรับความหลากหลายและความแตกต่างในแนวคิด ความเชื่อ และการสืบทอดทางวัฒนธรรม ทำให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปตามสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ ด้วยรากฐานของความคิดที่แตกต่างกัน เช่นนี้ ผู้คนจึงมีวิถีชีวิตและผลการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันไปตามความคิด หรือโลกทัศน์ของตนเอง

แต่หากแต่ละคนสามารถดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาที่ถูกต้อง มีความไว้วางใจต่อปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่ตนได้เลือกสรรและนำมาปรับใช้ในชีวิตนั้นย่อมส่งผลต่อทั้งตนเองและสังคม ด้วยการใช้ชีวิตอย่างมีหลักการเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็จะช่วยให้อำนาจดำเนินชีวิตไปในทิศทางแห่งความสุขอย่างยั่งยืนในยุคที่เปลี่ยนไปเช่นนี้ ข้อคำนึงอย่างหนึ่งในยุคสมัยเช่นนี้ คือ ไม่ว่ามนุษย์จะมีความเชื่อ ความคิดเห็น หรือวิถีชีวิตต่างกันอย่างใด แต่มนุษย์ล้วนเป็นเพื่อนร่วมโลกที่ต้องอยู่ร่วมกัน จึงไม่ควรมองหรือมีความเชื่อสุดโต่งเพียงอย่างเดียว ต้องมองและรู้วิธีคิดที่จะตรวจสอบให้รอบด้านแบบบูรณาการ มองแบบสัมพันธ์กัน เพราะทุกอย่างไม่ได้อยู่ได้โดยลำพังตัวเอง แต่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องรวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่ มนุษย์ต้องเรียนรู้วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและวิธีการจัดการทั้งในระดับส่วนตนและส่วนรวม วิถีชีวิตใหม่เกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลง แม้จะเสมือนบังคับคนให้ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นจริง ไม่อาจที่จะรักษาวินัยแบบเดิมไว้ได้ทั้งหมด แม้ว่าโลกมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มนุษย์เป็นผู้ขับเคลื่อนไป มีโลกทัศน์บนความคิด ความเชื่อและกระบวนทรรศน์เฉพาะตน นำไปสู่การคิดการตัดสินใจที่แตกต่างกัน การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันในโลกนี้จึงมิใช่เพียงการอยู่เพื่อให้ตนรอด หรือเพียงแสวงหาความสุขตามหลักปรัชญาที่ตนยึดถือ แต่มนุษย์ต้องรวมกันในการอภิบาลโลกให้อยู่ดีมีสุขร่วมกันด้วย ชีวิตวิถีใหม่ได้แบ่งแยกผู้คน แต่ผู้คนที่ทำการแบ่งแยกกันเอง ดังนั้น ผู้มีปัญหาจึงควรเห็นแก่ส่วนรวม นั่นคือ มีจิตอาสาในการที่จะร่วมด้วยช่วยเหลือกันในการปกป้องรักษาผู้คนทั้งหลายให้อยู่ร่วมกันได้ ท่ามกลางความหลากหลาย ความเป็นพหุสังคม พหุวัฒนธรรม พหุศาสนา บนหลักแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยความพอดีทางกาย วาจาและใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ผู้ใหญ่ผู้น้อยและผู้มีหน้าที่มีพุทธธรรมาภิบาล (พระครูโสภาสราธิคุณ (ชาตรี อาสโภ), สิริกร อมฤตวาริน, กীরติ บุญเจือ, และเอนก สุวรรณบัณฑิต, 2564) ผู้ปกครองทำหน้าที่ดูแลประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ใช้หลักการปกครองที่เหมาะสมแก่ชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละคนพัฒนาตนเองให้มีความรู้และความสามารถในการเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตวิถีใหม่ และใช้สมรรถภาพคิดของตนตัดสินใจเลือกประพฤติได้อย่างเหมาะสมกับปรัชญาในการดำเนินชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง เมื่อผู้คนรู้จักมองโลกและชีวิตด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องเช่นนี้แล้ว มนุษย์ย่อมไม่บิดเบือนทั้งเริ่มต้น ท่ามกลาง และในที่สุด การแก้ปัญหาจากภาวะแพร่ระบาดโควิด-19 หรือความทุกข์ยากอื่นใดก็จะมีหนทางและมีแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์เสมอ สังคมเช่นนี้จึงจะพัฒนาไปสู่สังคมที่มีความผาสุกที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2564). *Covid-19 สุขภาพจิต*. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2564. ระบบออนไลน์จาก <https://www.dmh.go.th/apps/>.
- คำแหง วิสุมธำกูร (แปล/เรียบเรียง). (2548). *วิธีใช้เหตุผลทางปรัชญาที่แท้*. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- พระครูโสภาสราธิคุณ (ชาตรี อาสโภ), สิริกร อมฤตวาริน, กীরติ บุญเจือ, และเอนก สุวรรณบัณฑิต. พุทธธรรมาภิบาลกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(4); 1144-54.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2532). *ปรัชญากรีกโบราณ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2543). *ปรัชญาทั่วไป: มนุษย์โลกและความหมายของชีวิต*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สมภาร พรหมทา. (2546). *มนุษย์กับศาสนา*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2560). *ปรัชญาจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: ปิสเปส.
- Brandbuffet. (2564). *หลัง Covid-19 เทรนด์ผู้บริโภคไทยเปลี่ยนพฤติกรรมถาวร เปิด “4 แนวทาง” ธุรกิจพลิกวิกฤติเป็นโอกาส*. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2564. ระบบออนไลน์ จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2020/04/nielsen-changing-consumer-behavior-in-covid19/>.
- Chris, K. *The “New Normal” from a philosophical standpoint*. [Jun 8, 2020] Retrieved on Jun 29, 2021 from <http://chriskirsch.medium.com/the-new-normal-from-a-philosophical-standpoint-bd09a1f72c85>.
- Muller, K. *The Problematic Concept of the ‘New Normal’*. [Jun 19, 2020] Retrieved on Jun 29, 2021 from <https://futurebased.org/topics/the-problematic-concept-of-the-new-normal/>.
- Asonye C. (2020). *There's nothing new about the 'new normal'. here's why*. Article in *World Economic Forum*. Retrieved on Aug 5, 2021, from <https://www.weforum.org/agenda/2020/06/theres-nothing-new-about-this-new-normal-heres-why/>.